

حیاتک، استنبال حیاتک متوقف اولدینی و طائف عملیه بی تعویق و تشویش ایله بن، حاصلی انکارینه امکان اولدینی حالده ایضاحنه بر حد تعیین ایدیله مہین نوامیس خلقت حقندہ نقطہ وحدتدہ قرار قبول ہر زمان امراض روحیہ شافی و ہر عالمک، ہر عملک متعارفہ سی، استنادگاہ حقیقیہ اولمغہ کافی بولونان شو مبادی اعتقادہ بی اسلام بویہ بک بسط بر صورتدہ احکام و تثبیت ایدرک تبلیغ و تبیین ایش و بالجلہ اساطیر و خرافاتک اوکئی آلمش و ضلالت فلسفیہ بدہ میدان بر اقامشدہ . و بومہادی ظاہر و باطنزدہ کی حادثات محسوسہ بی نظردہ اولی ایلہ مطالعہ ایدنلر ایچون الک واضح و صحیح بر نتیجہ فکریہ اولدینی مکی بوتون دقائق فنونی ادراک ایدرک الدین و عمومی دوشوہ پیلنلر ایچون دہ بویلہ در . بویکیسی آرمسندہ بولونانلرک شاشقیملقلری ، تربیہ ناقصہ ایلہ فطرتک تغیرہ اوغرامسی و درجہ کمالہ وارہ ماسی یوزندن در . و بناء علیہ مبادی اسلام بساطت و حقیقتی قدر قابلیت تعمیمیہ بی حائر و مادیات و معنویات بشریہ بک ہیسنہ حاکدر .

محمد حمادی

اخلاق مسئلہ سی

انعام رفیعہ بزرگ اسو مجرہ دہ بولونان صاحب امتیازی احمد جودت بک طرفندن کوندربان شو بک مہم و استفادہ لی مقالہ بی عیناً نقل ایدیوروز . امید ایدرک قادیلری یا کلش بولہ سوق ایدن غرب پرستلر بر آرز اولسون صیقیلر و متنبہ اولورلر . بالخاصہ قادیلر منزله طرز تلبسہ طائد بعض موادی مذا کرہ ایتک اوزرہ شیخ الاسلام افندی حضرتلری بک ریاستلری آلتندہ بر قومیسون انعقاد ایدیکئی عزتہ لردہ او قوم .

- ملکتمزدہ عمومی و خصوصی اخلاق و عادات اساسی وجہ ایلہ موضوع بحث اولمغہ لایقدر . زیرا بر مسلمان حکومتنک اسلام خلافتک موقع و نفوذی و حتی ملی تربیہ منزک اخلاقانہ مربوط اولدینی اونومہ ملی پر . ہر حال و کاردہ اوروپاہ بکرہ مک بزم ایچون نہ قابلدر، نہ نافعدر . (غایتانو) اسمندہ بر ایتالیایی مستشرق ، ایتالیانلر طرابلس غربہ آباق باصدقندن سوکرہ بر اثر تألیف ایددی . بونک نتیجہ می شودر : داما شرق ایلہ غرب آراسندہ برفرق ، بر اختلاف کورلمشدہ . خرسنیا نلقدن واسلامیتدن اول دخی بوفرق موجود ایدی . بر شرقی بی غرب مدینتہ صوفیہ جہم دیبہ جالیشمق بوشدر ، شرقک مدینتی کندیسنہ براقق منافع انسانیتہ اقتضاسنددر . شرقیلری شرق مدینتی اسلامیتنہ کورہ ترقیہ سوق ایملیدر . بودہ بک ممکن وسریع الحوصلدر . بر شرقیلنک دینہ رعایت ایملیدر . شرقی بی بودی ایچندہ تربیہ ادوب مدارج ترقیہ ایصال ایملیدر . بونک عکسی فنا نتیجہ ل و بر دیکئی داما کوریوروز .

حقیقہ اخلاقیات شرقیہ بک محافظہ سی بیوک بر معشدر . فقط بونی

بالکتر کم قوشامدن عبارت بیلہ ملیدر . معنوی نہ مہم شعبات وارددر . شرق اخلاقیاتک قواعدی دیندن مستنبطدر . دین اسلامی ، مانع ترقی ظن ایدنلر ایسہ و اہمہ مبتلا سیدرلر . امین اولک کہ ترقی ایتک ایچون اولہ بر آدمدن غیرت شخصیتہ ہیچ ظہور ایتہ مشدر . اگر کندیسہ مجاہدہ صاحبی اولسہ ایدی ترقی ایدر ایدی و دینک آکا مانع اولمادیقی کورردنی . بر طاقم زوزکار واردر کہ مثلاً بش وقت نمازی اقتصادی مساعی بہ مانع عد ایدرلر . فقط کندیلری عمر لرنندہ بر رکعت نماز قیلمادقلری حالده تشبہ شدہ بر انر سی و ترقی اظهار ایدہ مہ مشلددر . کیمی قانعنک حرمتی سوبار طوردر . فقط کندیسہ بر صنعت مشروعیہ کیروب دہ فائض کثیرہ بیلہ بک قدر بارہ قرانمق ہمتی صرف ایتہ مشدر . دہا غیری دینزدہ اعتراض ایدنلرک اوزوبانک تعلیم ایدیکئی اودیندہ کی ابی شیلری دہ تقدیر ایتہ ملیدر . مثلاً دین اسلامدہ مسکرات استعمالی ممنوعدر . بوگون اوزوبانک علمای اجتماعیونی بومثلہ ایلہ مشغولدر . ایتہ آمریقا حکومتی اخیراً مسکرات استعمالی منع ایددی . بزبونک ایملکنی آمریقادن می بکلیہ جنکک ؟ مسکرات استعمال ایدن مسلمانلر دینلری بک امریتہ تبعاً بونہی منکرلہ ندن اختلاف ایتہ یورلر ؟ دینک سبب ترقی اولان او امر اساسیہ سی طوتمہ یوبدہ شوہ بومانع ترقیدر دیہ نفسلری بک قوم معنویہ دن محرومیتنی ندن اعلان ایدیورلر ؟ خلفای راشدین ، ابوہ ، عباسیہ ، آسیای وسطادہ کی بیوک نورک حکومتلری ، باریلر و سائرہ شرق مدینتی و دینی محیط ایچندہ زمانلرنندہ نمونہ ترقی و تمدن ایدیلر . آثار فکریہ لری بک بقایاسی بوکا شہاددر . محافظہ اخلاق ، تربیہ اخلاقیہ ایچون الک بیوک استنادگاہ شہسز دیندر . بونک عکسی ہیئت اجتماعیتنک انحلالنہ سبب اولہ جہنی کوردک ، امامی دہ بیلیمک شرطدر . بناء علیہ تحصیل ابتدائی انسانندہ دیافت درساریندہ بر ترتیب حافظانہ ایلہ اعتنا ایتکہ باشلامیدر . حتی جوجقلرہ بونک عملیات دہ تعلیم ایملیدر . دوشونکنر : بارس دارافونہ لوزان دارالفنونی ، بر مکلفانہ تشکر آ ، و بر دیکئی جوابدہ خرسنیا نلقدن بحث ایددی . بارتق بوندن ایلریسی یوقدر . ذاتاً اسو مجرہ دہ بوتون مکاتب ابتدائیہ طلبہ سی ، ہر ہفتہ صرہ اللہ کل سالرہ کتورلر . آلمرہ مخصوص تدریسات دینیہ وارددر . مامور روحانی اولان ذت ہر ہفتہ انجیلدن برایی آتی اوکوچک جوجقلرہ آکلیہ جقلری لسان و وجہ ایہ تفسیر ایدرلر . جوجنک ذہننہ او بزلشیر . بو بر اشمہ بک آثار بی بیوکوردہ مجاہدہ زمانی زتورکلر بورادہ بک ابی کوردک . معلملری دہ ، مجررلری دہ بزم معارضہ دینی مدار کلام اتخاذ ایستیلر .

نچہ ہیچ شہہ یوقدر کہ تورک ہیئت اجتماعیتنک باضی و سابقہ کی قدرت و قوتی اخلاق دینیہ بک نتایجی ایدی . یتون افرادمزدہ بر فضیلت دینیہ وارددی . اکابر اسلامک فضائلی خاطر لردہ بر ایتک ایچون مکتبلردہ قصص انبیا کی آثار مخلصہ بی قرائت کتابی اولمق اوزرہ او قوم بک قائدہ سی وارددر . بوقرائلر تدریسات دینیہ بر لاحقہ در .

اخلاق اجتماعیہ ایچون بالکیز تدریسات دینیہ کافی دکادر، دکلی؟ حکومتک وضع استدیکی قوانینک، مؤسساتک اخلاقہ تأثیری وارد، هله اقتصادیات بیوک برزول اوینار، دوجار فقر و سفالت اولانلر کینمک ایچون بعضاً نیجه قیمتدار شیلری فدا ایدرلر. دیمک کسفالانک اوکئی آلق کرکدر: کیمسه سز، زوتسز فقیر قادیسلرله ایش بولمیدر.

اخلاق افساد ایدن شیلرک بری ده سفاهت وزیندر، بزم حیامتزده اوروپانک اسافلنی تقلیداً حاصل اولمقده اولان میل سفاهتی بالواسطه تدابیر ایله تحدید واجیدر، خلقه اقتصاد ملی تدریسات واقایایله مخرب زوت مودالرم دایر بر فکر و بریله بیلیر. شمدی بتون حکومتلر سفاهته قارشنی قالدیلر، اهالی به سفاهت ایچون اختیار مصرف ایتمک توصله ایدیورلر. بزم کی اخراجاتی ادخالایندن پک دون اولان برملته مالزمنه سی خارجدن کلن سفاهتدن نبری ایتک بروطفنه ملیه ووطنبرورانه در.

قوانین محشدم قه انین عسکر به اک زیاده کوزه چاربار. زوچارک مدت مدیده سلاح آلتند برافلسی هرملککنده فنا نتیجه لر ویرمشدر، عسکره آره لقمه برعالمه سی زوینه کینمک ایچون اذن ویرمک لزومی حضرت عمر زمانندن بری آکلاشلمشدر. بزقوانین عسکر به منری تنظیم ایدر ایکن ینه اوروپائی عیناً تقلید ایتمشدر. اوروپانک مناقلات ومواسلنده کی قولایلقلری نظر دفته آلاماشمدر. سیواسده کی توری وقت حضرتده مثلاً روم ایلی به ویاغریستانه کوندروب اوراده یدی سکر سنه برافتمدر. بزم کی فقیر وقلباتی نافص برملته بویه بر اصول اوله مازدی. بووزدن ملتزمک اک قهرمان اولادی افنا ایتدک. وقالانلرکده صحترکی بر باد ایتدک. هم ارککک، هم قادیسک اخلاقی فاسد اولدی. طیبی ایدی.

اخلاقه تأثیری اولان قانونلردن بری ده طلاق ماده سیدر، بزمه ارکک کوریلدورکه ایکی اوچ اولاد صاحبه سی اولان رفیقہ سی برافقور، کئی ایسته یور، دیگر برزوجه آلیور، بونک امثالی زوجه لرده مشاهده اولیور.

تربیلی برصنف جمیتمک تهذیب استدیکی عاداتده وارد. بزمه قادیسلرک سوقاغه جیققدقلری اثواب مسئله سی ملکتمزده موضوع بحث اولدیغنی اوقور وایشیدیورز. بزمه بعضی قادیسلر شمدی هرشی کیلیر، یاییلر ظن ایدیورلر، چونکه عادات صبره سنه کیرمش. فقط جمیتمزک اسکی حلانده بویه برشی صرعی اوله مازدی. چونکه بتون مناسبه موجود برتورک سوسیته سی واردی. آنک کندیته مخصوص اصول وعاداتی حکمفرما ایدی. آلامیاده کوزل برعادت وارد، ای جمیته مخصوص برقادیس سوقاقده ایپکلی جوراب کیه من. کیهرسه کندیسک ای جمیته منسوب اولمادیغنی اعلان ایتمش اولور. قادیسلر بالکیز او ایچنده خصوصیت احوالده ایپکلی جوراب کیه بیلیرلر.

کذلک مصروده برایی عادت وارد، اوراد. برصنف قادیسلر داخل شیق کینیرلر. فقط خارجاً جارشفله محاطدرلر، اوه کلوب ده آرقه سندن جارشفنی جیقاردینی کی شیق انواییله عرض اندام ایلر. بش اون سنه دنبری استانبول قارمه قاریش اولدی. متمیز ومستقنا قادیس وارکک جمیتلری قالدی. سنالک آدینه مودا کینمک، آوروبالاشمق نامی ویرلدی.

بربارچه بحث ایتدیکنز شومسئله ده الکیوک مسئولیت ارککک در. قادیسک دکدر. ارکککلر من قوه، مؤثره لرکی ترک ایدوب عائله لرکی اجتماعیات جهتیله اماله ایتشلردر. اسکی جمیدک برینه بی حدود و بی معنا، مضر، مخرب برسرستی بخش ایتشلردر. بن ظن ایدیورم که ارکککلر قانونلردن زیاده عائله لر، زودنده مؤثر اوله بیلیرلر. آنلر حققلری استعمال ایتکی بیلیرلر اسه امرلری نافذ اولور.

قادیسک عمومیت احوالی حقده دوشونلک لازم کلدیکئی ده اونومیم. قادیس بزمه یکی برحیانه کیرمک مجبوریتده بولونه جقدیر. قادیس چوق دفعه معیشتی تأمین ایدمک، هیئت اجتماعیه ده آنک خدمتته مراجعت ایدمک در. مثلاً قادیسلری منتظم برتحصیل ایله طبایفه سلوک ایتدیرمک لازمدر. باخصوص که بزمه قادیسک عددی ارکککدن فضلدر. بناء علیه قادیس اسکی کی بالکیزاونده اوطورروب کچنه من. شوخالده بوندن بویه تأسیس اولنه حق اصول وقوانینده اسکی کی دوشونیموب اوکزده کی حیات نظر دفته آلمیدر.

ملکتمک اخلاقیاتجه ادبیاتک ده برحیانه مسئولیتی اولدیغنی افکار اولونه ماز. بش اون سنه ظرفنده شرقک حسابات اخلاقیه سنه طوقونور یازیلرک نشرده مبالانسزلق ایدلکی مع التاسف مشاهده ایدلدی. حریت فکر حقندن بالاستفاده یازیلان بوازلر معنویاتی تسمیم ایدلدی. بونلرک سیاسیات خصوصنده بزمه بروسیله اتهام اولدیغنی ده رأی العین کوردک. تفصیلی شیمیدیلک کچوروز.

حریت سیاسیه ومشروطیت اداره به هنوز مظهر اولان برملت ایچنده یازیلحق شیلر بوکی منصوصات دکل ایدی. ملتیه حریتی فکر آ وجسماً استعمال ایتدیرمک آثار بدیهه وجدیه بونلرک برینه قائم اولمی ایدی. حق رومانلرده، حکایه لرده ملتک قوای معنویه و اخلاقیه سی تهییج وتحریک ایدمک موضوعلر انتخابی ظالما کوچ کلدی. کثرت قرائی موجب اولور مطالعه سیله هزاریات زمینده ایتلدی. برطرفدن اوروپانک خفیف مشربانه یازیلان کتابلری هیئت اجتماعیه مزه یاییلدی. بوکی قرائنلرک بزمه کی تخریباتی بیکدر. تورککلک فضیلتی اوزرینه میقرویلر امخال ایدلدی. او آثار خفیفانه کی کویا تجدد فکر به اورتیه آتیلان یاگلش فکرلر تعقیب ایتدی طوردی. بوفکرلری نشر ایدنلر تدقیقات ونحریات علمییه صاحبی دکل ایدیلر. بونکله برمنزل مدنییه ملکته ایصال ایدمک بکمز ظننده بولونیورلر ایدی. آنلرک فکرلری هب ظاهیری شیلر ایله مغفل ایدی. بونلر شرق ایله غربی، اسلامیت

مد و جزری ، کوشنیلری ، کرلہلری مطالعہ دہ برتکر خاصہ سی
کوسترمیہ رک سطحی بینک الی شدر . مع هذا براونک مکتوبیند مکتبه
اولی مجبوریتندہ بولندیمزدن بوخارک نیدیکلری ایشتمک بزم ایچون
واجیدر . بومکتوبک برهدف سیاسی دہ اولسہ کر کدر . فقطعین آپی
تشریح اتمہ حکم . ذاتا آکلاشیلمیورده دکدر .

شیمدی صوک سوزم محرر و مؤلفلرمزہ بر توشیہ در .
ملککتک تورکک و مسلمانانک اخلاقہ تمسکله نفیض و تاملین
موجب اوله جق اثرلر ، مقالہلری یازیک ، دوشونلیدرک خلافت اسلامیہ
ایلمسلطنت تورکیہ بی جمع ایشدر . حقمرک سوکلکی نسبتندہ بروظیفہ
عمومیہ من و اردر . آنک ایچون ماتک ارککفی دہ ، قادیق دہ مدنیت
حقیقہ دائرہ سندہ نرقیانہ سوق ایتلیدر . اقتصادیات ملیہ ایلمہ مشغول
اولان محررلردن دہ ینہ بودائرہ خدمتبلر بکلرز ، علوم دینیہ خادم
اولانلردہ بکی نک ، اسکی نک فرقلری ، مقتضالری دوشونوب و منتشر
اولان آناری دقتی دقتی او قویوب اطرافلری محیط اولان طواہر
واشیایہ ایچہ دقت ایدرک یعنی مدرسہ خارجہ حقیقہ رق خلقی ارشاد
ایتلیدرلر . آنلر دہ امور دینیہ ایلمہ برابر ملیتی علاقہ دار ایدن اقتصادیات
ایلمہ استیناس پیدا اتمکی و دنیا اورینہ کسب و قوف اتمکی عاجزانہ
توصیہ لزوم کوریرم ، ارشاد ایچون بکی بر ذہنیت لازمدر .

قادینلر من حقندہ

۱۳. تشرین ثانی تاریخلی «استقلال» دوقتور «بارتون» ک
بیاناتی نشر ایدرک بویاناک قادینلر منہ عائد قسمتی «بیوک برفخر
و ضرور ایلمہ» حسن ایتدیکنی یازینور .

استقلال غزتمہی طرفندن بیوک برفخر و ضرور ایلمہ قارشیلانان
مطالعات ایشته بولردر :

«برصورت عمومی دہ تورک قادینی بالخاصہ دت بش سمنہ دتبری حیات
اجتماعیہ دہ کی وظیفہ سی کورہ جک چادرلی اراپور . ذکی ، ایچہ و صبور اولان
تورک قادینی استخلاص بولندہ امین و بیوک خطوملرلہ ایرلیور و عدتہ ارزو
ایتدیکی بواستخلاص لایق اولیلیمک ایچون بتون مسامین سی صرف ایدیور»
تورک قادینک دت بش سمنہ دتبری یعنی حرب عمومی ہنکامندہ
سالک اولدوغی طریق استخلاصک ندن عبارت اولدوغی البت معلومزدن ،
بومدت طرفندہ قادینلیک عالمزدہ وقوع بولان حادثاتی تدقیق ایدرک
استقلال غزتمہنک مدار فخر و ضروری اولان طریق استخلاصک
ماہیتی توضیح ایدر . صوک سنہلردہ ہیچ کیمسہنک انکار ایدہ میہجی
وجہلہ - قادینلر من آرہ سندہ فحشک ازادی و اسلام قادینلرینہ
کیزی بر صورتندہ و نائق فحش و فجورک اعطا ایدلری کورولدی .
قادینلر حیات عالمہ و وظائف ینہ بی ترک و اہمال ایلمہ سو قاقلمہ
دو کدورولدی . حیاتلری قطعاً نامہی ایدہ میہجک جزئی مہلر
مقاباندہ ارککک وظائفی دہ اولنرہ بولکە ولدی .

ایلمہ غیر اسلامی تقریب ایدہ میورلرایدی . غربک مآثر حاضرہ مدینتی
منبع اعتباریلہ یا کلش تاقی ایتدیلم . کیمی اورویانی کورمہ مش ایدی .
کیمی دہ اورویانک صنف علی اکابرینہ قرب ایدہ میہ مش ایدی . ہرآنلہ
قلم آلایان کندی بی محرر ، مؤلف ظن ایتدی .

بزم لشو و عامزہ بر نظر حکم ایلمہ عطف اسمان ایدن مدققین ظہور
ایتدی . بردورن دیکر دورہ آنلادیمز زمان بوی مدققلمہ احتیاج
قطعی وارایدی . ہلہ محررلرک آناطولی ایچلری و تورک اوزی حقندہ
ہیچ مابوماتلری یوقدی . اوساحہ تدقیقہ کندیلری آنہ مایدلر . اولرک
نقشہ کلاننن بی خبر ایدلر . حقیق بر تورکک ، بر مسلمانانق حیات
فضیلہ کارانہ سی موضوع اتخاذ ایدلر یوقدی . ہیئت اجتماعیہ منہ تعلق
ایدن مسائلک عمقہ واصل اولان اولمادی .

کورمدم بر اثرک الکزمہ آہدیمکیز زمان ایچکیز پاک برسو بوجہلہ ،
فضیلہ کار برامیدلہ ، بر سودای ملی ایلمہ نترہ سون و سیزی بوکسک املارہ
طوغری سوق ایلمسون . بر مادیات ، بر عیش ہوسایدن بشقہ املار
عمسوس اولمایدوردی . صبر و تحمل ایلمہ صرف اولہ جق مسامی یرینہ
ذوق و مادیانک حصول مریمہ انتظار اولونیوردی . مع اتأسف اتحاد
ورقی مدیران و مدیرانی دہ سطحی نظر ایدلر . آجق استیکلری
و کندیلری بوللری سسچہ میورلرایدی . حرصلی بر حیاندن ذوقی
آپورلرایدی و وطنک املی بوندہ مندمج اولدوغی ظن ایدیورلرایدی .

(نایس) غزتمہی استانبول بخارندن آلدینی بر مکتوبی ۱۲ ایلول
تاریخی نسخہ سنہ درج ایدیور . بولک مطالعہ سنی باشدہ بولنلارلہ
بوالخاصہ باب مشیختندہ طویلانان قومیسونہ بتون موجودیتلہ توصیہ
ایدرم . بومکتوب او قونہ جق برشیدر . بخارک بیوک قصورلری و مبالغہ سی
یوق دکدر . اولیکہ استانبول دہ بالکیز بر نوع انسانلری کورمش ،
ایشته بوقاریدن بری ذکر ایتدیکم اشیریات قارئلردن متشکل بر حزبی
مدار حکم اتخاذ ایش . بر تورک اوزی ، بر تورک فضیلتی واردرک
اولان باقیدر . استانبولک بر صنفندہ پیدا اولان بدعت سیئہ و بالانجی
حیات بشقہ ، اصل تورک حیاتی باشقہ در . استانبول دہ آنک بکشمیدیکی
حیاتک حصول سبب عادات و اخلاقندہ متردد بر صنفک موجودیتنہ
مشروطیتلہ برابر عارض اولان انحلالدر . بوطبیعی ایدی . فقط ہیچہ
بوخطا تصحیح اولہ جقدی . اگر دولک باشنہ بومادی غوائل
آجلمہ ایدی اودوشیرمہ رجال یرینہ مسالک اجتماعیہ دہ پیدا و متکون
اولہ جق ، اصل اجتماع دوران قائم اولہ جقلردی . اما نہ زمان ؟ نہ زمان
اولورسہ اولسون افرہ و منفعت شخصیہ آمال محدودہ یرینہ دوشونجوسی
محیطی کنیش انسانلر کلہ جکلردی . ایشته ملککتک اون سنہ لک چوروک
قلمی تصحیح و تعمیر ایدیلہ ایدیلہ بر زمہ ممتازہ پیدا اولہ جقدی . شیمدیکی
ضلال اجتماعی بر طریق مستقیم بولہ جقدی . بر شیمدی بر فترت
دورہ سندہ بولنیورز .

بناءً علیہ نایس بخاری تدقیق زحمتنہ قاتلامیہ رق و اون سنہ لک